

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 374.1 – 057.874:379.8

Петро Рибалко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6460-4255

Сергій Харченко

Сумський національний аграрний університет
ORCID ID 0009-0005-7408-036X

Вікторія Михтуненко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-2660-1632

DOI 10.24139/2312-5993/2025.02/003-013

ОНОВЛЕННЯ СУТНОСТІ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються питання позашкільної освіти в умовах воєнного стану, організація та зміст навчально-виховної діяльності позашкільного навчального закладу, реалізація якої забезпечить комфортні умови для здобуття дітьми і учнівською молоддю додаткових знань, умінь та навичок за інтересами, сприятиме розвитку, стимулюванню та реалізації їхнього духовного і творчого потенціалу, національно-патріотичного виховання, професійному самовизначенню та допрофесійній, у деяких випадках і професійній, підготовці особистості. Доведено, що особлива увага має зосередитися на розвитку та збільшенні охоплення вихованців, учнів, слухачів закладами позашкільної освіти. Наголошено на важливості охоплення позашкільною освітою, закладами позашкільної освіти українських дітей, які перебувають за кордоном, у інших державах. Закцентовано на необхідності посилення регіонально-громадського партнерства у сфері позашкільної освіти, укріплення зв'язків між міськими, сільськими та селищними громадами та закладами позашкільної освіти. Констатовано, що варто враховувати, що суттєвою є різниця щодо воєнної ситуації в областях України, яка відображається на діяльності закладів позашкільної освіти. Наголошено, що зміст і методика позашкільної освіти мають базуватися на основі компетентнісного підходу, що включає формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей. Підкреслено, що окрема увага у змісті позашкільної освіти має приділятися профорієнтації, профільному навчанню, учнівському самоврядуванню, волонтерській роботі, STEM, STEAM, STREAM, психологічній підтримці, супроводу і реабілітації учасників освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.

Ключові слова: дитина, особистість, учнівська молодь, позашкільний заклад освіти, виховання, система позашкільної освіти.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 р. розпочалася широкомасштабна військова агресія російської федерації проти України. Указом Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022 введено воєнний стан в Україні.

В умовах соціальних, політичних та економічних реформ, демократизації суспільства та гуманізації освіти значно підвищився попит дітей та їхніх батьків на додаткові освітні послуги, які заклади загальної середньої освіти чи інші навчальні заклади задовольнити не в змозі. Відповідно, освіта загалом та позашкільна зокрема є невід'ємною складовою національної безпеки та оборони України. Саме на заклади позашкільної освіти покладено функції формування молодого покоління українських громадян (Закон України «Про позашкільну освіту»). Згідно зі статтею 17 Конституції України, «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу».

Розв'язання цієї важливої проблеми полягає у необхідності створення освітньо-виховного поля, відкритої для кожної дитини системи соціалізації, як найбільш демократичного та гнучкого засобу залучення навчального закладу, сім'ї та громадськості до співпраці у вихованні та розвитку дітей і підлітків (Єгорова, 2016). Саме така ідея є основою навчально-виховної діяльності позашкільних навчальних закладів, які сьогодні залишились практично єдиними інститутами виховання зростаючої особистості за межами школи, тому саме вони покликані сприяти соціальній адаптації особистості до реалій життя (Закон України «Про позашкільну освіту»; Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»).

У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Указі Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» визначено освіту як один з напрямів національної безпеки держави, запоруку утвердження української національної та громадянської ідентичності.

За офіційними даними, позашкільна освіта системи освіти станом на 01.01.2024 р. включала 1170 закладів позашкільної освіти (2023 р. – 1153, 2022 р. – 1263); 798 тис. 854 вихованця, учня, слухача (2023 р. – 790 тис. 834, 2022 р. – 1 млн 14 тис. 981); 51 тис. 869 гуртків та інших творчих об'єднань у закладах позашкільної освіти (2023 р. – 50 тис. 765, 2022 р. – 63 тис. 972); 15 тис. 535 педагогічних працівника закладів позашкільної освіти (2023 р. – 16 тис. 254, 2022 р. – 18 тис. 93).

Ці установи приділяють значну увагу роботі з соціально незахищеними дітьми, навчальній, організаційній та масовій діяльності із залученням дітей «у групі ризику», дітей та молоді з особливими потребами. Важливим компонентом побудови освітньо-виховної системи в цих закладах є гуманітаризація організаційно-педагогічних й методичних основ реалізації навчального змісту, визнання дитини центром освітньо-виховної системи. Підтвердженням цього є нормативно-правова база позашкільної освіти в Україні, яка включає більше 70 документів (Стратегія розвитку позашкільної освіти, 2021).

Таким чином, в умовах воєнного стану необхідним постає посилення уваги до позашкільної освіти, підтримки діяльності закладів позашкільної освіти як складової національної безпеки та оборони України

Постановка проблеми. Однак існують важливі не розв'язані проблеми, насамперед: фінансове й матеріально-технічне забезпечення галузі, що перешкоджає вдосконаленню навчально-матеріальної бази більшості позашкільних закладів освіти, особливо районної і міської ланок; недостатній рівень управлінської, економічної й правової підготовки керівників даних закладів; відсутня координація діяльності центрів патріотичного виховання, дитячо-юнацьких клубів, проведення масових заходів з учнівською молоддю щодо військово-патріотичного виховання; підготовка майбутніх педагогів у галузі позашкільної освіти і виховання у закладах вищої освіти здійснюється на недостатньому науково-методичному рівні й за повної відсутності годин на педагогічну практику студентів на базі позашкільних закладів освіти різного профілю, що найближчими роками викличе значний дефіцит кваліфікованих педагогічних кадрів; за наявних значних напрацювань з науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу таких закладів - накладі посібників, навчально-методичної літератури, дидактичного забезпечення як для учнів різного віку, так і для педагогів позашкільних та студентів вищих закладів освіти, залишається мізерним, що в сукупності негативно впливає на темпи розвитку цієї важливої освітньо-виховної галузі; і досі не створено достатнього соціального захисту учасників навчально-виховного процесу у позашкільних закладах освіти (Стратегія розвитку позашкільної освіти, 2021).

Сьогодні характерним є ще один аспект діяльності позашкільних закладів освіти, котрий розглядається, як одне з найважливіших

завдань, що полягає у подоланні протиріччя між розумінням дітьми свого вільного часу як відпочинку і діяльністю позашкільного закладу освіти як інституту соціального виховання (Закон України «Про позашкільну освіту», 2000).

Тому позашкільна освіта має осмислюватися як така, що виявляє найближчі перспективи розвитку особистості у різних соціальних й освітньо-виховних інститутах, де позашкільні заклади освіти мають стати центрами її самореалізації і професійного самовизначення.

У такому контексті учитель позашкільного закладу освіти розглядається насамперед як суб'єкт педагогічної підтримки розвитку і становлення особистості у взаємодії процесів соціалізації і індивідуалізації на шляху становлення підростаючої особистості, тобто в єдності навчально-виховних впливів на неї (Закон України «Про освіту»). У свою чергу, виховання як складова освітньо-виховного процесу у позашкільних закладах освіти виступає також як частина процесу соціалізації, спеціально організованого процесу засвоєння дитиною соціально визнаних цінностей, формування нормативних якостей особистості та зразків поведінки (Єгорова, Биковська, 2017).

Водночас, важливим є інший процес, характерний саме для позашкільних закладів освіти – індивідуалізація життєвого шляху підростаючого покоління. Це усвідомлення необхідне для духовного прозріння дитини, для самостійного й ефективного здобуття знань у сучасній диференційованій освіті, усвідомлення сенсу життя й визначення власного життєвого шляху (Закон України «Про позашкільну освіту», 2000).

Аналіз актуальних досліджень. Методологічною та теоретичною основою дослідження стали філософські положення діалектики про розвиток і формування особистості, концепції детермінації й інтеграції – про визначення та єдність природних і соціальних мотивів людської поведінки, її потреб (Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, А. Маслоу, К. Лоджерс, С. Л. Рубінштейн); наукові положення про системний підхід у розвитку і саморозвитку особистості (І. Д. Бех, М. Й. Боришовський, О. В. Скрипченко); положення психології про вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей шкільного віку (Л. І. Божович, Г. С. Костюк, О. В. Скрипченко, С. Д. Максименко), специфіку формування в них фізичної культури як один із способів самореалізації і самовдосконалення (Т. С. Апанасенко, Н. В. Андрущук, О. С. Куц, А. В. Сущенко); педагогіки

– про організацію розвиваючого середовища, засоби педагогічного впливу на виховання, спрямовані на формування здорового способу життя (В.П. Башков, Ю.А. Короп, В.Я, Л. П. Нос, Л., М.М. Бойко, І. А. Чистякова); положення основних державних документів у галузі позашкільної освіти.

Законодавчою основою забезпечення права кожного на здобуття позашкільної освіти в Україні є Конституція. Державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні засади в Україні визначають: Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про інноваційну діяльність» та ін. Загальні концептуальні положення щодо змісту і форм позашкільної освіти, її організації і стратегії розвитку встановлюють Національна доктрина розвитку освіти, Концепція позашкільної освіти та виховання, Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття), Програма розвитку позашкільних закладів освіти на 2025–2030 рр. та інші нормативні документи.

Мета статті - створення умов для рівного доступу до якісної освіти в умовах воєнного стану, реалізація якої забезпечить комфортні умови та права кожної дитини на доступну і якісну позашкільну освіту, їх навчання, виховання, розвиток і соціалізацію у закладах позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Державна і регіональна політика України, спрямована на реалізацію права кожної дитини на доступну і якісну освіту у закладах позашкільної освіти стає фундаментом утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в систему роботи дитячого соціально-педагогічного Центру «Сигнал» Сумської міської громадської дитячо-молодіжної організації.

У цьому контексті Центр «Сигнал» Сумської міської громадської дитячо-молодіжної організації є пріоритетною формою позашкільної освіти як громадське об'єднання учнівської молоді, що діє за підтримки й участі досвідчених педагогів, учених СумДПУ імені А. С. Макаренка, Міністерства освіти і науки України, обласних, міських і районних органів управління освітою тощо.

Однак, *протиріччями* у подальшому розвитку Центру «Сигнал» є: відсутність фінансування; відсутність на державному рівні координаційної ради з питань діяльності подібних об'єднань, яка об'єднала б зусилля зацікавлених організацій і установ у розв'язанні

стратегічних завдань пошуку, підтримки, соціалізації науково обдарованої учнівської молоді як інтелектуального потенціалу нації; недосконалість законодавчих і нормативних актів щодо системи заходів соціального захисту прав, інтересів юних дослідників.

Для вдосконалення даної діяльності необхідно здійснити чимало важливих **заходів**, а саме: - вирішити питання про виділення цьому позашкільному навчальному-виховному закладу достойного приміщення, про усунення залишкового підходу до фінансування його діяльності; розробити і затвердити на державному рівні нормативно-правове забезпечення статусу даного закладу та систему заходів щодо соціального захисту прав юних дослідників, які мають здібності до подальшої науково-дослідницької діяльності у закладах вищої та фахової передвищої освіти України.

Вкрай важливим моментом постає розробка Державної програми позашкільної освіти в умовах воєнного стану та в період повоєнного оновлення України на 2025 – 2030 рр., що забезпечить утвердження української національної та громадянської ідентичності, реалізацію права кожної української дитини на позашкільну освіту. Значної уваги в умовах воєнного стану потребує внесення змін у нормативно-правові документи щодо мораторію на закриття, перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття закладів позашкільної освіти.

В останній час актуалізувалося питання залучення дітей, учнівської і студентської молоді до діяльності у різноманітних дитячих і молодіжних клубах і громадських організаціях (**пластуни, козачата, скаути, історико-патріотичні, екологічні, краєзнавчі тощо**). Численні проблеми у їх діяльності зумовлена певними *протиріччями*. Серед них: стратифікація суспільства за різними показниками якості життя, зокрема матеріальним статком різних категорій населення, і можливостями їх доступу до культурно-освітніх установ, незадовільним станом педагогічної підтримки дитячої і молодіжної ініціативи, суперечливі виховні орієнтири різних соціальних інститутів, зниження рівня моральних вимог і соціального контролю з боку найближчого соціуму, вікові ризики щодо соціального становлення сучасних школярів і студентської молоді (Биковська, 2019). Крім цього, негативними явищами є несприятливий сімейний мікроклімат та міжособистісні конфлікти у колективі ровесників, непідготовленість до самостійного життя випускників закладів загальної середньої освіти;

відсутність у більшості навчальних закладів дитячих громадських організацій і колективних справ, недосконалість умов для творчого самовираження учнівської молоді, нав'язування культу сили, грошей і нігілістичного способу життя (Єгорова, Биковська, 2017).

Отже, пріоритетними завданнями, що підлягають негайному виконанню на всіх рівнях позашкільної освіти є:

- Дотримання органами управління освітою всіх рівнів, місцевими органами самоуправління статей Закону України «Про позашкільну освіту». Розширення мережі гуртків, секцій, клубів та інших творчих об'єднань з метою створення додаткових можливостей для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку учнівської і студентської молоді, відкриття філій чи нових закладів, особливо у сільській місцевості.

- Створення умов для забезпечення змістовного дозвілля, що, в свою чергу, викликає необхідність уживати заходи щодо діяльності позашкільних навчальних закладів як координаційних центрів виховної та організаційно-масової роботи у мікрорайоні, районі, місті, області (Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», 2019).

У програмі розвитку позашкільних навчальних закладів на 2025-2030 роки, окремого значення набуває розробка нормативно-правових актів щодо ефективної діяльності релокованих закладів позашкільної освіти, функціонування закладів позашкільної освіти на деокупованих територіях (ДОТ). Нагальним з метою посилення державної політики у сфері позашкільної освіти в умовах воєнного стану постає внесення змін до Національного 4 класифікатору України, зокрема щодо Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010, затверджених наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29.11.2010 р. № 530 у частині доповнення КВЕД 85.33 Позашкільна освіта. Важливим щодо збереження кадрового складу закладів позашкільної освіти є внесення змін в абзац третій частини другої статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» у частині включення педагогічних працівників закладів позашкільної освіти, як таких, що підлягають відстрочці від призову на військову службу під час мобілізації. Окремої уваги заслуговує віднесення закладів позашкільної освіти до об'єктів критичної інфраструктури як таких, що є важливими для національної безпеки та

оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам.

Потребує поліпшення кадрове і науково-методичне забезпечення позашкільних навчальних закладів. Відповідно до потреб суспільства та на вимоги часу здійснювати взаємодію та співпрацю позашкільних навчальних закладів із закладами загальної середньої освіти, професійно-технічними закладами освіти, установами і громадськими організаціями. Проведення заходів щодо створення системи обміну інформацією з міжнародними організаціями і спілками, які здійснюють позашкільну освіту.

Одним із провідних шляхів розв'язання охарактеризованих проблем удосконалення змісту позашкільної освіти й напрямів його реалізації у навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів є, насамперед, подолання протиріч, що має бути здійснено **за умов**: розроблення цілісної програми виховання дітей і молоді на засадах соціальної компетентності, духовності і патріотизму, розвиток закладів культури, особливо на районному, селищному та сільському рівнях; відродження гурткових форм роботи і спортивних секцій у середніх, професійно-технічних, вищих закладах освіти у позаурочний та поза аудиторний, охоплення ними насамперед дітей і молоді різних груп ризику; створення підліткових клубів за місцем проживання; активізації громади і розгортання соціально-педагогічної роботи за місцем проживання та навчання дітей і молоді; поширення досвіду патріотичного виховання і самовиховання, посилення уваги учнівської молоді до краєзнавчої діяльності; розвиток учнівського і студентського самоврядування; включення учнівської і студентської молоді в розроблення та реалізацію молодіжних соціальних проектів благодійницької, екологічної і культурологічної спрямованості, у волонтерську діяльність; спрямування діяльності малих груп школярів і студентів на базові соціальні цінності; запровадження соціального контролю за діяльністю розважальних закладів і дотриманням вимог щодо моральності змісту публікацій засобів масової інформації, до яких має доступ учнівська і студентська молодь; розроблення і реалізація програми підготовки молоді до сімейного життя і підвищення педагогічної культури батьків, кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі; забезпечення соціально-педагогічного супроводу прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу, сімейно орієнтованих будинків, у яких влаштовують дітей-сиріт та дітей,

позбавлених батьківського піклування; розвиток педагогічної анімації; проведення в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих закладах освіти регулярних фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів; створення системи моніторингу та контролю дотримання прав дітей в Україні; удосконалення процедури здійснення оцінки ефективності програм, заходів, що реалізуються у сфері дитинства; забезпечення підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, з дітьми та їхніми батьками за місцем проживання з урахуванням кращих сучасних міжнародних і вітчизняних надбань.

Окремого значення набуває розвиток співпраці з представниками Сил безпеки та оборони України, зокрема Збройними Силами України (ЗСУ), Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Службою безпеки України, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України та ін.

Необхідним є утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку позашкільної освіти в умовах воєнного стану і затвердження її відповідного Положення. Важливим постає розвиток військово-патріотичного, наукового-технічного, пластового, скаутського, дослідницько-експериментального, туристсько-краєзнавчого, соціально-реабілітаційного, еколого-натуралістичного, оздоровчого та інших напрямів позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Висновки. Особлива увага має зосередитися на розвиток та збільшення охоплення вихованців, учнів, слухачів закладами позашкільної освіти.

Важливим є охоплення позашкільною освітою, закладами позашкільної освіти українських дітей, які перебувають за кордоном, у інших державах. Особлива увага має приділятися посиленню регіонально-громадського партнерства у сфері позашкільної освіти, укріпленню зв'язків між міськими, сільськими та селищними громадами та закладами позашкільної освіти.

Варто враховувати, що суттєвою є різниця щодо воєнної ситуації в областях України, яка відображається на діяльності закладів позашкільної освіти.

Зміст і методика позашкільної освіти мають базуватися на основі компетентнісного підходу, що включає формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей.

Окрема увага у змісті позашкільної освіти має приділятися профорієнтації, профільному навчанню, учнівському самоврядуванню, волонтерській роботі, STEM, STEAM, STREAM, психологічній підтримці, супроводу і реабілітації учасників освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Биковська, О. В. (2019). Позашкільна освіта: сучасний стан і візія 2030. *Освітня політика: портал громадських експертів*. URL: http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1351-pozashkilna-osvita-uchasnij-stan-i-viziya-2030?fbclid=IwAR2NY33F1ig7dDKkq_jZp5ztCiF6oNEAtRvoncWjO8rbVk2plsAONIL_2N (Bykovska, O. V. (2019). *Out-of-school education: Current state and Vision 2030*. Educational Policy: Civic Experts Portal. URL: http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1351-pozashkilna-osvita-uchasnij-stan-i-viziya-2030?fbclid=IwAR2NY33F1ig7dDKkq_jZp5ztCiF6oNEAtRvoncWjO8rbVk2plsAONIL_2N).
- Егорова, О. І. (2016). *Розвиток позашкільної освіти у Сполучених Штатах Америки* (дис. ... канд. педаг. наук: 13.00.01). Київ URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Yegorova.pdf (Yehorova, O. I. (2016). *The development of out-of-school education in the United States of America* (PhD dissertation in Pedagogical Sciences: 13.00.01). Kyiv. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Yegorova.pdf).
- Егорова, О. І., Биковська, О. В. (2017). *Позашкільна освіта: міжнародний досвід і кращі практики громадянського виховання дітей і молоді*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова (Yehorova, O. I., Bykovska, O. V. (2017). *Out-of-school education: International experience and best practices of civic education for children and youth*. Kyiv: NPU named after M.P. Drahomanov).
- Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Law of Ukraine “On Education.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>).
- Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (Law of Ukraine “On Out-of-School Education.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>).
- Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20> (Law of Ukraine “On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirmation of Ukrainian National and Civic Identity.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20>).
- Стратегія розвитку позашкільної освіти (2021). О. В. Биковська (ред.). Київ : ІВЦ АЛКОН. URL:

https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/10888/Bykowska%20OlenaStrategiya_2021.pdf?sequence=4&isAllowed=y (Strategy for the Development of Out-of-School Education (2021). Edited by O. V. Bykovska. Kyiv: IVC ALKON. URL: https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/10888/Bykowska%20OlenaStrategiya_2021.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» від 18.05.2019 р. № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (Decree of the President of Ukraine "On the Strategy of National-Patriotic Education" dated 18.05.2019 No. 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>).

SUMMARY

Rybalko Petro, Kharchenko Serhii, Mykhtunenko Victoriia. Updating the essence and functioning of out-of-school education under martial law in Ukraine

This article explores the issues of out-of-school education under martial law in Ukraine, focusing on the organization and content of the educational activities of out-of-school institutions. The implementation of such activities aims to create comfortable conditions for children and youth to acquire additional knowledge, skills, and competencies based on their interests. These activities also support personal development, stimulate and realize students' spiritual and creative potential, promote national-patriotic education, and facilitate professional orientation, pre-vocational, and in some cases, vocational training of individuals.

The article substantiates the need to prioritize the expansion of access and enrollment in out-of-school education institutions. Special attention is given to the importance of providing access to Ukrainian children residing abroad to participate in out-of-school education. Emphasis is placed on strengthening regional and community partnerships in the field of out-of-school education and enhancing cooperation between urban, rural, and township communities and out-of-school institutions. It is acknowledged that differences in the military situation across Ukrainian regions significantly impact the functioning of out-of-school education institutions.

The article emphasizes that the content and methodology of out-of-school education should be based on a competency-based approach, including the development of cognitive, practical, creative, and social competencies.

Additionally, it is stressed that specific attention in the content of out-of-school education should be given to career guidance, specialized education, student self-government, volunteer activities, STEM, STEAM, STREAM education, as well as psychological support, guidance, and rehabilitation for participants in the educational process within out-of-school institutions.

Key words: child, individual, student youth, out-of-school educational institution, upbringing, out-of-school education system.